Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (devátého senátu)

8. září 2022*

„Řízení o předběžné otázce – Směrnice 93/13/EHS – Zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách – Článek 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 – Smlouvy o hypotečním úvěru – Účinky konstatování zneužívající povahy ujednání – Promlčení – Zásada efektivity“

Ve spojených věcech C-80/21 až C-82/21,

jejichž předmětem jsou žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podané rozhodnutími Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (okresní soud pro Varšavu-Śródmieście ve Varšavě, Polsko) ze dne 13. října (C-82/21) a ze dne 27. října 2020 (C-80/21 a C-81/21), došlými Soudnímu dvoru dne 8. února (C-80/21) a dne 9. února 2021 (C-81/21 a C-82/21), v řízeních

E. K.,

S. K.

proti

D. B. P. (C-80/21),

a

B. S.,

W. S.

proti

M. (C-81/21),

a

B. S.,

Ł. S.

proti

* Jednací jazyk: polština.

M. (C-82/21),

SOUDNÍ DVŮR (devátý senát),

ve složení S. Rodin (zpravodaj), předseda senátu, J.-C. Bonichot a O. Spineanu-Matei, soudci,

generální advokát: A. M. Collins,

vedoucí soudní kanceláře: M. Ferreira, vrchní radová,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 17. března 2022,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za E. K. a S. K., M. Jusypenkem, adwokat,

– za D. B. P., S. Dudzikem, M. Kruk-Nieznańskou, T. Spyrou, A. Wróbel a A. Zapalou, radcowie prawni,

– za B. S. a W. S., J. Wędrychowskou, adwokat,

– za B. S. a Ł. S., M. Skrobackim, radca prawny,

– za M., A. Beneturskim, adwokat, A. Cudna-Wagner, P. Gasińskou, radcowie prawni, B. Miąskiewiczem, adwokat, a J. Wolakem, radca prawny,

– za polskou vládu B. Majczynou a S. Żyrek, jako zmocněnci,

– za finskou vládu H. Leppo, jako zmocněnkyní,

– za španělskou vládu A. Ballesteros Panizem, A. Gavela Llopis a M. J. Ruiz Sánchez, jako zmocněnci,

– za Evropskou komisi N. Ruiz Garcíou, M. Siekierzyńskou a A. Szmytkowskou, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce se týkají výkladu čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288, a oprava Úř. věst. 2016, L 303, s. 26).

2 Tyto žádosti byly předloženy v rámci tří sporů: první spor vyvstal mezi E. K. a S. K. na jedné straně a D. B. P. na straně druhé (věc C-80/21), druhý mezi B. S. a W. S. na jedné straně a M. na straně druhé (věc C-81/21) a třetí mezi B. S. a Ł. S. na jedné straně a M. na straně druhé (věc C-82/21);

tyto spory se týkají návrhu prvně jmenovaných jakožto spotřebitelů na zrušení smluv o úvěru uzavřených s bankovními institucemi D. B. P. a M. z toho důvodu, že tyto smlouvy údajně obsahují zneužívající ujednání.

Právní rámec

Unijní právo

3 Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13 zní takto:

„Členské státy stanoví, že zneužívající ujednání použitá ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazná a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných zneužívajících ujednání.“

4 Článek 7 odst. 1 této směrnice stanoví:

„Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a soutěžitelů byly k dispozici odpovídající a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.“

Polské právo

Občanský zákoník

5 Článek 5 kodeksu cywilnego (občanský zákoník), ve znění použitelném na spory v původních řízeních (dále jen „občanský zákoník“), stanoví:

„Právo nelze vykonávat v rozporu s jeho sociálně-ekonomickým účelem nebo se zásadami společenského soužití. Takové jednání nebo opomenutí oprávněného se nepovažuje za výkon tohoto práva a není chráněno.“

6 Článek 58 občanského zákoníku stanoví:

„1. Právní jednání, které je v rozporu se zákonem nebo které má za cíl obejít zákon, je neplatné, ledaže příslušné ustanovení zákona stanoví jinak a zejména pokud stanoví, že se neplatná ustanovení právního jednání nahrazují příslušnými ustanoveními zákona.

2. Právní jednání, které je v rozporu s pravidly společenského soužití, je neplatné.

3. Je-li neplatná pouze část právního jednání, jeho zbývající části zůstávají v platnosti, ledaže by z okolností vyplývalo, že by bez neplatných ustanovení nebylo dané jednání vykonáno.“

7 Článek 65 tohoto zákoníku zní takto:

„1. Vůli smluvních stran je třeba vykládat v souladu se zásadami společenského soužití a zvyklostmi s přihlédnutím k okolnostem, za kterých byla vyjádřena.

2. V případě smluv je třeba hledat, jaký je společný záměr stran a sledovaný cíl, a neopírat se o jejich doslovné znění.“

8 Článek 117 odst. 1 a 2 uvedeného zákoníku stanoví:

„1. Majetkové nároky se promlčují až na zákonem stanovené výjimky.

2. Po uplynutí promlčecí lhůty se dlužník může své povinnosti zprostit; to neplatí, pokud se vzdá práva uplatnit námitku promlčení. Vzdání se práva uplatnit námitku promlčení před uplynutím promlčecí lhůty je však neplatné.“

9 Článek 118 téhož zákoníku stanoví:

„Nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak, činí promlčecí lhůta šest let; u nároků na opakované plnění a nároků souvisejících s výkonem obchodní činnosti je tato lhůta tříletá. Je-li však promlčecí lhůta delší než dva roky, její konec připadá na poslední den kalendářního roku.“

10 Článek 118 občanského zákoníku, ve znění platném do 8. července 2018, zněl takto:

„Nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak, činí promlčecí lhůta deset let; u nároků na opakované plnění a nároků souvisejících s výkonem obchodní činnosti je tato lhůta tříletá.“

11 Článek 120 odst. 1 tohoto zákoníku stanoví:

„Promlčecí lhůta počíná běžet dnem, kdy se nárok stal vymahatelným. Závisí-li vymahatelnost nároku na provedení konkrétního úkonu oprávněného, počíná lhůta běžet ode dne, v němž by se nárok stal vymahatelným, kdyby oprávněný provedl úkon co nejdříve.“

12 Článek 123 odst. 1 uvedeného zákoníku zní takto:

„Běh promlčecí lhůty se přerušuje, 1) jakýmkoliv úkonem před soudem, orgánem určeným k projednávání věcí nebo k vymáhání nároků určitého druhu či rozhodčím soudem, který je učiněn přímo za účelem uplatnění, určení, vymáhání nebo zajištění dotčeného nároku; 2) uznáním nároku ze strany dlužníka; 3) zahájením mediačního řízení.“

13 Článek 358 odst. 1 až 3 téhož zákoníku zní:

„1. Je-li předmětem závazku peněžitá částka vyjádřená v cizí měně, může dlužník plnění uskutečnit v polské měně, ledaže zákon, soudní rozhodnutí, na němž je závazek založen, nebo právní jednání stanoví uskutečnění plnění v cizí měně.

2. Hodnota cizí měny se vypočte podle středního kurzu vyhlášeného Polskou národní bankou ke dni vymahatelnosti nároku, nestanoví-li zákon, soudní rozhodnutí nebo právní jednání jinak.

3. V případě prodlení dlužníka může věřitel požadovat plnění v polské měně podle středního kurzu vyhlášeného Polskou národní bankou v den provedení platby.“

14 Článek 358 odst. 1 občanského zákoníku, ve znění účinném do 23. ledna 2009, stanovil:

„Až na zákonem stanovené výjimky lze peněžité závazky na území Polské republiky vyjádřit pouze v polské měně.“

15 Článek 385[1] tohoto zákoníku zní takto:

„1. Ujednání spotřebitelské smlouvy, která nebyla sjednána individuálně, nejsou pro spotřebitele závazná, pokud jeho práva a povinnosti upravují způsobem, který je v rozporu s dobrými mravy a hrubě porušuje jeho zájmy (nedovolené ujednání). Tím nejsou dotčena ujednání, která vymezují hlavní povinnosti stran, včetně ceny nebo odměny, pokud jsou formulována jednoznačně.

2. Jestliže smluvní ujednání není podle odstavce 1 pro spotřebitele závazné, zůstávají strany vázány ostatními ujednáními smlouvy.

3. Ujednáním spotřebitelské smlouvy, které nebylo sjednáno individuálně, je takové smluvní ujednání, na jehož obsah neměl spotřebitel skutečný vliv. Jedná se zejména o smluvní ujednání převzatá ze vzorové smlouvy, která byla spotřebiteli navržena druhou smluvní stranou.

4. Kdo tvrdí, že bylo ujednání sjednáno individuálně, je povinen to prokázat.“

16 Článek 385[2] uvedeného zákoníku zní:

„Slučitelnost smluvních ujednání s dobrými mravy se posuzuje z hlediska stavu v době uzavření smlouvy, s přihlédnutím k jejímu obsahu, k okolnostem, které provázely její uzavření, a k dalším smlouvám souvisejícím se smlouvou, v níž jsou obsažena posuzovaná ustanovení.“

17 Článek 405 téhož zákoníku zní takto:

„Každý, kdo bez právního důvodu získal majetkový prospěch na úkor jiné osoby, je povinen vydat tento prospěch *in natura*, a není-li to možné, poskytnout náhradu odpovídající hodnotě tohoto prospěchu.“

18 Článek 410 občanského zákoníku stanoví:

„1. Ustanovení předchozích článků se použijí zejména v případě bezdůvodného plnění.

2. K bezdůvodnému plnění dochází tehdy, jestliže osoba, která plnění poskytla, vůbec nebyla povinna jej poskytnout nebo nebyla povinna jej poskytnout osobě, které poskytnuto bylo, nebo jestliže odpadl důvod plnění nebo jestliže nebylo dosaženo cíle plnění nebo jestliže bylo právní jednání vyžadující poskytnutí plnění neplatné a po poskytnutí plnění se nestalo platným.“

19 Článek 442[1] odst. 1 tohoto zákoníku zní takto:

„Nárok na náhradu újmy způsobené protiprávním jednáním se promlčí za tři roky ode dne, kdy se poškozený dozvěděl nebo – kdyby vynaložil přiměřenou snahu – se mohl dozvědět o újmě a totožnosti osoby, která za vznik újmy odpovídá. Tato lhůta však nesmí být delší než deset let ode dne, kdy došlo ke škodní události.“

20 Článek 442[1] odst. 1 uvedeného zákoníku, ve znění účinném do 26. června 2017, stanovil:

„Nárok na náhradu újmy způsobené protiprávním jednáním se promlčí za tři roky ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o újmě a totožnosti osoby, která za vznik újmy odpovídá. Tato lhůta však nesmí být delší než deset let ode dne, kdy došlo ke škodní události.“

Bankovní zákon

21 Článek 69 odst. 1 ustawy prawo bankowe (bankovní zákon) ze dne 29. srpna 1997 (Dz. U. z roku 1997, č. 140, položka 939), ve znění použitelném na spory v původních řízeních, zní takto:

„Banka se ve smlouvě o hypotečním úvěru zavazuje, že dlužníkovi poskytne na dobu uvedenou ve smlouvě peněžní prostředky určené ke stanovenému účelu, a dlužník se zavazuje, že je použije za podmínek stanovených ve smlouvě, že použitou částku úvěru ve stanovené lhůtě spolu s úroky vrátí a že zaplatí z poskytnutého úvěru provizi."

22 Článek 69 odst. 2 bankovního zákona, ve znění použitelném na spory v původních řízeních, stanoví:

„Smlouva o hypotečním úvěru musí mít písemnou formu a musí v ní být uvedeny mimo jiné následující údaje: 1) smluvní strany, 2) výše a měna úvěru, 3) účel, ke kterému je úvěr poskytován, 4) podmínky a doba splatnosti úvěru, 5) výše úrokové sazby a podmínky její změny, 6) způsob zajištění úvěru, 7) rozsah pravomocí banky k dohledu nad využíváním a splácením úvěru, 8) lhůty a pravidla pro poskytnutí peněžních prostředků dlužníkovi, 9) výše provize, je-li ve smlouvě stanovena, 10) pravidla pro změnu a ukončení smlouvy."

Spory v původních řízeních, předběžné otázky a řízení před Soudním dvorem

Věc C-80/21

23 E. K. a S. K. jsou spotřebitelé, kteří v letech 2006 a 2008 uzavřeli čtyři smlouvy o hypotečním úvěru s bankovní institucí D. B. P., a to s cílem financovat náklady na pořízení čtyř nemovitostí určených k bydlení nacházejících v Polsku. Jedna z těchto smluv, uzavřená dne 8. července 2008, byla denominována ve švýcarských francích (CHF) a týkala se částky 103 260 CHF (přibližně 100 561 eur); úvěr měl být splacen za 360 měsíců, tedy do 4. srpna 2038 (dále jen „smlouva ve věci C-80/21"). Jednalo se o úvěr s pohyblivou úrokovou sazbou, přičemž původní roční sazba činila 3,80 %. Úvěr měl být splácen v neměnných měsíčních splátkách.

24 E. K. a S. K. vyjádřili souhlas s „Úvěrovými podmínkami", které upravují způsob čerpání a splácení úvěru a obsahují ujednání týkající se platebních podmínek a konkrétně převodu na švýcarské franky.

25 Podle uvedených ujednání zaprvé platí, že úvěr musí být čerpán v polských zlotých (PLN) a banka použije při převodu dané částky úvěru nákupní kurz švýcarského franku zveřejněný v „Přehledu směnných kurzů" D. B. P. ke dni čerpání předmětné částky úvěru nebo úvěrové tranše. Zadruhé úvěr lze čerpat ve švýcarských francích nebo v jiné měně se souhlasem banky. Zatřetí, pokud dlužník nebude dodržovat podmínky poskytnutí úvěru či úvěruschopnosti, může banka smlouvu vypovědět nebo výši poskytnutého úvěru snížit, jestliže úvěr nebyl vyčerpán v plné výši. Začtvrté úvěr se splácí tak, že se z bankovního účtu dlužníka odečítá ve prospěch banky částka v polských zlotých odpovídající ekvivalentu měsíční splátky ve švýcarských francích, splatného nedoplatku a dalších pohledávek banky ve švýcarských francích, vypočtenému na základě prodejního kurzu švýcarského franku zveřejněného v „Přehledu směnných kurzů", který banka uplatňuje dva pracovní dny před datem splatnosti každé splátky úvěru.

26 Během procesu uzavírání smlouvy ve věci C-80/21 E. K. a S. K. banku kontaktovali pomocí prostředků komunikace na dálku a většinu úvěrových dokumentů podepsali zástupci, jež si E. K. a S. K. zvolili; žádné ujednání této smlouvy nebylo s D. B. P. sjednáno. E. K. a S. K. bankovní instituci D. B. P. požádali, aby jim e-mailem zaslala návrh smlouvy k podpisu, ovšem tyto žádosti zůstaly bez odezvy, takže smlouva ve věci C-80/21 byla podepsána jménem E. K. a S. K.

27 Posledně uvedení se domnívali, že smlouva ve věci C-80/21 obsahuje zneužívající ujednání, a proto se obrátili na Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (okresní soud pro Varšavu-Śródmieście ve Varšavě, Polsko), u něhož se domáhali, aby byla D. B. P. uložena povinnost zaplatit jim částku 26 274,90 PLN (přibližně 5 716 eur) navýšenou o zákonné úroky z prodlení ode dne 30. července 2018 do dne zaplacení.

28 Předkládající soud v průběhu řízení, které před ním probíhalo, E. K. a S. K. informoval o důsledcích případného zrušení smlouvy ve věci C-80/21. E. K. a S. K. prohlásili, že právním i finančním důsledkům neplatnosti této smlouvy rozumí a akceptují je a souhlasí s tím, aby předkládající soud smlouvu zrušil.

29 Předkládající soud uvádí, že dle téměř ustálené polské judikatury platí, že ujednání týkající se převodu a zejména ujednání o možnosti dlužníka splácet úvěr ve švýcarských francích nebo v jiné měně se souhlasem banky (dále jen „ujednání o převodu“) jsou protiprávní. Většina vnitrostátních soudů má nicméně za to, že ujednání o převodu jsou zneužívající pouze zčásti – a to konkrétně v tom směru, že podmiňují čerpání a splácení úvěru ve švýcarských francích výslovným souhlasem banky – a že prohlášení neplatnosti těchto ujednání neznemožňuje plnění smlouvy.

30 Předkládající soud zaprvé uvádí, že judikatura, podle níž lze zrušit tu část ujednání o převodu, dle které je možné úvěr čerpat a splácet ve švýcarských francích pouze se souhlasem banky, tak aby dlužník mohl tyto transakce provádět ve švýcarských francích bez takového předchozího svolení, vede k tomu, že se mění obsah zneužívajícího ujednání, což odporuje judikatuře Soudního dvora.

31 Předkládající soud navíc podotýká, že taková judikatura omezuje odrazující účinek plynoucí ze zrušení zneužívajícího ujednání, jelikož podniku, který taková ujednání vyžaduje, zajišťuje, že v nejhorším případě vnitrostátní soud provede změnu těchto ujednání, díky níž bude možné pokračovat v plnění smlouvy a tento podnik nikdy nepocítí žádné jiné negativní důsledky. Taková judikatura dále nezaručuje ochranu spotřebitelů, kteří jsou na základě obsahu smlouvy přesvědčeni – a to až do té doby, než vnitrostátní soud rozhodne o opaku – že pokud banka neudělí výslovný souhlas se splácením ve švýcarských francích, jsou povinni úvěr splácet pouze v polských zlotých.

32 Předkládající soud zadruhé připomíná stanovisko Sądu Najwyższego (Nejvyšší soud, Polsko) a poukazuje i na vnitrostátní judikaturu, podle které platí, že jsou-li zneužívající, a pro spotřebitele tudíž nezávazná, pouze některá ujednání smlouvy, jejich zrušení nebrání změně ostatních smluvních ujednání takovým způsobem, aby smlouva mohla být v konečném důsledku splněna. Vnitrostátní soud musí v takovém případě vyložit vůli smluvních stran a konstatovat, že částka úvěru od počátku nebyla stanovena ve švýcarských francích, ale v polských zlotých. Tato judikatura, která se v podstatě opírá o čl. 65 odst. 2 občanského zákoníku, však podle předkládajícího soudu může odporovat článkům 6 a 7 směrnice 93/13. Za situace, kdy spotřebitel akceptuje neplatnost smlouvy, totiž taková vnitrostátní praxe podle předkládajícího soudu naráží zejména na pravidlo, že soud nesmí změnit smlouvu jiným způsobem, než že konstatuje neplatnost zneužívajících ujednání.

33 Zatřetí, jelikož E. K. a S. K. souhlasili s tím, že smlouva ve věci C-80/21 bude prohlášena za neplatnou, předkládající soud zvažuje i třetí možné řešení. Vnitrostátní soud nejprve konstatuje, že ujednání o převodu představují v plném rozsahu zneužívající smluvní ujednání, která pro smluvní strany nejsou závazná a bez nichž smlouva nemůže nadále existovat. Poté může vnitrostátní soud konstatovat, že taková smlouva, která neobsahuje nezbytná ustanovení týkající se pravidel pro splácení úvěru a poskytnutí peněžních prostředků dlužníkovi, odporuje zákonu, a je tudíž neplatná, takže všechna plnění uskutečněná na základě dané smlouvy jsou bezdůvodná a vratná. Předkládající soud ovšem podotýká, že takové řešení odporuje tomu, jakým způsobem vykládají relevantní vnitrostátní ustanovení vnitrostátní soudy.

34 Za těchto podmínek se Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (okresní soud pro Varšavu-Śródmieście ve Varšavě) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Je třeba čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vykládat v tom smyslu, že brání soudnímu výkladu vnitrostátních právních předpisů, podle kterého soud nekonstatuje zneužívající povahu celého smluvního ujednání, ale pouze té části, v níž je toto ujednání zneužívající, takže ujednání je i nadále zčásti účinné?

2) Je třeba čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vykládat v tom smyslu, že brání soudnímu výkladu vnitrostátních právních předpisů, podle kterého může soud poté, co konstatoval zneužívající povahu smluvního ujednání, bez kterého smlouvu nelze plnit, změnit zbývající část smlouvy tak, že vyloží projev vůle stran, aby zabránil zrušení smlouvy, která je pro spotřebitele výhodná?“

Věc C-81/21

35 Dva spotřebitelé B. S. a W. S. uzavřeli dne 3. února 2009 s bankovní institucí M. smlouvu o hypotečním úvěru pro fyzické osoby ve výši 340 000 PLN (přibližně 73 971 eur), který byl indexován na švýcarský frank a jehož účelem bylo pořízení nemovitosti určené k bydlení (dále jen „smlouva ve věci C-81/21“). Doba trvání úvěru činila 360 měsíců, a sice od 3. února 2009 do 12. února 2039; úvěr byl splatný v neměnných měsíčních splátkách. Jednalo se o úvěr s proměnlivou úrokovou sazbou. Měsíční splátky měly být hrazeny v polských zlotých, a to poté, co byly převedeny na základě prodejního kurzu zveřejněného v „Přehledu směnných kurzů“ dotčené banky. Předčasné splacení celého úvěru nebo měsíční splátky, stejně jako splacení větší částky než jedné měsíční splátky, mělo za následek převod splacené částky podle prodejního kurzu švýcarského franku zveřejněného v „Přehledu směnných kurzů“ dotčené banky platném v den a čas provedení splátky.

36 Smluvní strany uzavřely dne 18. února 2012 dodatek ke smlouvě ve věci C-81/21, podle něhož mohli B. S. a W. S. splácet měsíční splátky úvěru přímo ve švýcarských francích.

37 B. S. a W. S. měli za to, že smlouva ve věci C-81/21 obsahuje zneužívající ujednání, a proto se dne 23. července 2020 obrátili na Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (okresní soud pro Varšavu-Śródmieście ve Varšavě), u něhož se domáhali, aby byla M. uložena povinnost zaplatit jim částky 37 866,11 PLN (přibližně 8 238 eur) a 5 358,10 CHF (přibližně 5 215 eur) navýšené o zákonné úroky z prodlení, přeplatek na splátkách jistiny a pojistné za pojištění úvěru.

38 Za období od 1. června 2010 do 12. ledna 2020 splatili B. S. a W. S. z úvěru částku odpovídající 219 169,44 PLN (přibližně 47 683 eur). Předkládající soud uvádí, že kdyby bylo třeba konstatovat, že některá ujednání smlouvy ve věci C-81/21 nejsou pro B. S. a W. S. závazná, zatímco ostatní ustanovení smlouvy se i nadále uplatní, celková výše splátek provedených během tohoto období by byla o 43 749,97 PLN (přibližně 9 518 eur) nižší. Kdyby se kromě toho na splátky uplatnil namísto směnného kurzu, který použila M., průměrný kurz Polské národní banky, B. S. a W. S. by zaplatili o 2 813,45 PLN (přibližně 611 eur) a 2 369,79 CHF (přibližně 2 306 eur) méně, než kolik v tomto období skutečně zaplatili na měsíčních splátkách.

39 Předkládající soud uvádí, že podle téměř ustálené polské judikatury platí, že ujednání o převodu, která vycházejí ze vzorových smluv, a nebyla tedy individuálně sjednána, se považují na základě čl. 385[1] odst. 1 občanského zákoníku za protiprávní. Spor, který mu byl předložen, se nicméně týká důsledků takového zjištění.

40 Předkládající soud v tomto ohledu poznamenává, že v dřívější vnitrostátní judikatuře se mělo často za to, že jediným důsledkem nepoužitelnosti ujednání o převodu vůči spotřebiteli je převod jistiny a měsíčních splátek na základě jiného směnného kurzu, než je kurz banky, proti níž je podána žaloba. V rozsudku ze dne 3. října 2019, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819), ovšem Soudní dvůr rozhodl, že čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby byly mezery ve smlouvě, jež vznikly zrušením jejích zneužívajících ujednání, překonány pouze na základě vnitrostátních ustanovení obecné povahy, která stanoví, že právní jednání má kromě účinků, jež jsou v něm vyjádřeny, rovněž účinky, jež mimo jiné vyplývají ze zásady spravedlnosti nebo zvyklostí, a která nejsou ustanoveními dispozitivními ani ustanoveními použitelnými v případě dohody smluvních stran.

41 Předkládající soud uvádí, že v polské judikatuře převládají dva protichůdné názory. Podle prvního názoru se ke smlouvě o úvěru indexovaném v cizí měně musí po zrušení ujednání o převodu přistupovat jako ke smlouvě o úvěru denominovaném na polské zloté. Podle druhého názoru má zrušení takových ujednáních za následek neplatnost smlouvy v plném rozsahu. Předkládající soud nicméně připomíná, že v době, kdy již bylo účinné nové znění článku 358 občanského zákoníku, se objevila i třetí možnost, podle níž zjištění zneužívající povahy ujednání o převodu nutně neznamená, že lze zpochybnit celý dotčený mechanismus indexace, takže ujednání označená za protiprávní se zruší v rozsahu, v němž je protiprávní jejich obsah. Uznání zneužívající povahy ujednání o převodu tedy může vést ke zrušení celé smlouvy nebo ke zrušení části jejích ujednání, pokud lze smlouvu zachovat bez zneužívajících ujednání v původní podobě, kterou zamýšlely smluvní strany.

42 Předkládající soud se s ohledem na relevantní judikaturu Soudního dvora domnívá, že považuje-li vnitrostátní soud určité ujednání za zneužívající, musí konstatovat, že toto ujednání není pro spotřebitele závazné od počátku a v plném rozsahu. Dále je povinen přezkoumat, zda lze smlouvu splnit bez tohoto protiprávního ujednání. Pokud tomu tak je, uvedený soud musí rozhodnout pouze o tom, že smlouva nadále existuje bez dotyčných zneužívajících ujednání; otázka použití dispozitivního ustanovení vnitrostátního práva nevyvstává. Pokud naproti tomu uvedený soud musí dospět k závěru, že smlouva bez dotčeného protiprávního ujednání existovat nemůže, a v důsledku toho musí být zrušena, je povinen přezkoumat, zda je toto zrušení nevýhodné pro spotřebitele. Pokud tomu tak není nebo pokud spotřebitel se zrušením smlouvy souhlasí, je vnitrostátní soud povinen smlouvu zrušit v plném rozsahu a nemůže ji doplnit dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva.

43 B. S. a W. S., kteří prohlásili, že rozumí právním i finančním důsledkům neplatnosti smlouvy ve věci C-81/21 a tyto důsledky akceptují, v projednávané věci požadují vrácení přeplatku na uhrazených měsíčních splátkách, pokud předkládající soud dospěje k závěru, že smlouva ve věci C-81/21 nadále může existovat bez ujednání o převodu. Pokud by naproti tomu předkládající soud konstatoval, že smlouva ve věci C-81/21 bez ujednání o převodu nadále existovat nemůže, požadují vrácení všech uhrazených měsíčních splátek. S ohledem na zásady zakotvené v judikatuře Soudního dvora a na rozsah návrhu B. S. a W. S. má předkládající soud za to, že je skutečně povinen zvolit jedno z těchto dvou řešení a nemůže se přitom uchýlit k použití dispozitivního ustanovení vnitrostátního práva; jinak by totiž porušil čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13. Obě tyto možnosti ovšem podle všeho odporují řešení, které prosazují vnitrostátní soudy poté, co dne 24. ledna 2009, tedy po uzavření smlouvy ve věci C-81/21, nabylo účinnosti nové znění článku 358 občanského zákoníku.

44 Za těchto podmínek se Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (okresní soud pro Varšavu-Śródmieście ve Varšavě) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Je třeba čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vykládat v tom smyslu, že brání soudnímu výkladu vnitrostátních právních předpisů, podle kterého může soud poté, co konstatoval zneužívající povahu smluvního ujednání, jež nezpůsobuje neplatnost smlouvy, doplnit obsah této smlouvy dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva?

2) Je třeba čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vykládat v tom smyslu, že brání soudnímu výkladu vnitrostátních právních předpisů, podle kterého může soud poté, co konstatoval zneužívající povahu smluvního ujednání, jež způsobuje neplatnost smlouvy, doplnit obsah této smlouvy dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva, aby zabránil neplatnosti smlouvy, i když spotřebitel s neplatností smlouvy souhlasí?“

Věc C-82/21

45 Dva spotřebitelé B. S. a Ł. S. uzavřeli dne 4. srpna 2006 s bankovní institucí M. smlouvu o hypotečním úvěru pro fyzické osoby ve výši 600 000 PLN (přibližně 130 445 eur), který byl indexován na švýcarský frank a jeho účelem bylo pořízení nemovitosti určené k bydlení (dále jen „smlouva ve věci C-82/21“). Doba trvání úvěru činila 360 měsíců, a sice od 8. srpna 2006 do 5. srpna 2036. Úvěr byl splatný v degresivních měsíčních splátkách a měl pohyblivou úrokovou sazbu. Měsíční splátky se měly v daném případě hradit v polských zlotých, a to poté, co byly převedeny na základě prodejního kurzu švýcarského franku zveřejněného v „Přehledu směnných kurzů“ M. platném ke dni platby. Rovněž bylo stanoveno, že předčasné splacení celého úvěru nebo měsíční splátky či splacení větší částky než jedné měsíční splátky má za následek převod splacené částky podle prodejního kurzu švýcarského franku zveřejněného v tomtéž přehledu.

46 B. S. a Ł. S. uzavřeli dne 8. prosince 2008 dodatek ke smlouvě ve věci C-82/21, v němž bylo uvedeno, že se po celou dobu trvání úvěru uplatňuje úroková sazba zvaná „LIBOR 3M“ navýšená o pevnou bankovní marži ve výši 0,57 %.

47 B. S a Ł. S. měli za to, že smlouva ve věci C-82/21 obsahuje zneužívající ujednání, a to zejména v tom smyslu, že počítá s převodem jistiny a splátek úvěru podle kurzu švýcarského franku a opravňuje M. ke změně úrokové sazby úvěru, a proto podali u Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (okresní soud pro Varšavu-Śródmieście ve Varšavě) žalobu, kterou se

domáhají vrácení částky 74 414,52 PLN (přibližně 16 285 eur) navýšené o zákonné úroky z prodlení od 30. července 2019 do data zaplacení. B. S. a Ł. S. nadto tvrdí, že kdyby bylo konstatováno, že smlouva o úvěru ve věci C-82/21 je v plném rozsahu neplatná, což je důsledek, který chápou a akceptují, M. by jim měla vrátit veškeré měsíční splátky úvěru – v takovém případě požadují, aby byla M. uložena povinnost zaplatit jim částku 72 136,01 PLN (přibližně 15 787 eur), která odpovídá všem měsíčním splátkám uhrazeným v období od 5. října 2006 do 5. března 2010.

48 Na základě vnitrostátní judikatury, podle níž jsou taková ujednání smlouvy o úvěru, na jaká poukazují B. S. a Ł. S., protiprávní a musí mít za následek neplatnost smlouvy v plném rozsahu, má předkládající soud v úmyslu smlouvu ve věci C-82/21 zrušit. Takové zrušení by ovšem mělo účinky *ex tunc*, takže podle článku 405 občanského zákoníku, ve spojení s čl. 410 odst. 1 tohoto zákoníku by musela být vrácena všechna plnění poskytnutá dle této smlouvy. M. však namítá, že nárok B. S. a Ł. S. je promlčený. Předkládající soud uvádí, že se žaloba těchto smluvních stran týká majetkového nároku, takže je skutečně povinen přezkoumat, zda tento nárok není zcela či zčásti promlčený, a to podle obecného pravidla promlčení nároků, které se – jde-li o nároky vzniklé před 9. červencem 2018 – promlčují za deset let.

49 V tomto ohledu má předkládající soud za to, že zásadní otázkou pro posouzení opodstatněnosti námitky promlčení, kterou uplatňuje M., je určení počátku běhu promlčecí lhůty, ve které lze podat takovou žalobu na vydání bezdůvodného obohacení. Podle judikatury polských soudů vycházející z čl. 120 odst. 1 občanského zákoníku počíná tato lhůta běžet dnem, kdy bylo poskytnuto bezdůvodné plnění. Při určování počátku běhu promlčecí lhůty v tomto ohledu není relevantní okamžik, kdy se ten, kdo plnění poskytl, dozvěděl o bezdůvodnosti tohoto plnění, ani okamžik, kdy tato osoba dlužníka skutečně vyzvala, aby jí toto plnění vrátil. Předkládající soud uvádí, že se tyto úvahy uplatní i na spory týkající se vrácení plnění bezdůvodně poskytnutého na základě neplatných smluvních ujednání, jestliže některá smluvní strana nevěděla o neplatnosti těchto ujednání.

50 Kdyby ovšem byly uvedené úvahy uplatněny na žalobu B. S. a Ł. S., předkládající soud by musel dospět k závěru, že nárok na vrácení jednotlivých měsíčních splátek uhrazených více než deset let přede dnem, kdy tyto smluvní strany podaly žalobu znějící na takové vrácení, tedy před 7. srpnem 2009, je promlčený. Předkládající má však pochybnosti o slučitelnosti takového řešení se směrnicí 93/13.

51 Tento výklad čl. 120 odst. 1 občanského zákoníku je dle předkládajícího soudu neslučitelný se zásadou efektivity, a to v tom smyslu, že uvedená zásada brání tomu, aby restituční žaloba musela být podána ve lhůtě, která počíná běžet nezávisle na tom, zda spotřebitel k tomuto dni věděl nebo důvodně mohl vědět o zneužívající povaze ujednání této smlouvy, které se dovolává na podporu své restituční žaloby. Takový výklad totiž může nadměrně ztěžovat výkon práv tohoto spotřebitele, která mu přiznává směrnice 93/13.

52 Předkládající soud má za to, že promlčecí lhůta týkající se nároku spotřebitele na vrácení nesmí začít běžet, dokud se spotřebitel nedozví o zneužívající povaze smluvního ujednání, nebo alespoň do té chvíle, než se o ní spotřebitel důvodně dozvědět měl, takže restriktivní výklad čl. 120 odst. 1 občanského zákoníku neodpovídá požadavkům směrnice 93/13. Předkládající soud dodává, že ostatní ustanovení vnitrostátního práva takový restriktivní výklad nemohou překonat.

53 Předkládající soud kromě toho uvádí, že z vnitrostátní judikatury a doktríny vyplývá, že právo banky na okamžité splacení úvěru nabývá v případě zrušení smlouvy účinku až od okamžiku, kdy se dlužník s konečnou platností rozhodl akceptovat účinky zrušení smlouvy o úvěru. Z toho

vyplývá, že nárok spotřebitele na vrácení bezdůvodně poskytnutého plnění z neplatné smlouvy o úvěru musí být fakticky považován přinejmenším za zčásti promlčený, zatímco obdobný nárok banky zpravidla promlčen není. Taková situace je pro spotřebitele obzvlášť nevýhodná, neposkytuje záruky požadované ve směrnici 93/13 a odporuje zásadě rovnocennosti.

54 Podle předkládajícího soudu je posledně uvedená zásada porušována i v tom smyslu, že promlčecí lhůta týkající se nároku spotřebitele na vrácení bezdůvodně poskytnutého plnění začíná podle unijního práva běžet dříve, než když spotřebitel uplatní obdobný nárok na základě vnitrostátních ustanovení o deliktní odpovědnosti. V posledně uvedeném případě totiž podle čl. 442^1 odst. 1 občanského zákoníku může promlčecí lhůta začít běžet až od okamžiku, kdy se poškozený dozvěděl o újmě a totožnosti osoby, která je povinna ji nahradit.

55 Za těchto podmínek se Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (okresní soud pro Varšavu-Śródmieście ve Varšavě) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 a zásady rovnocennosti, efektivity a právní jistoty vykládány v tom smyslu, že brání soudnímu výkladu vnitrostátních právních předpisů, podle kterého se nárok spotřebitele na vrácení částek bezdůvodně zaplacených na základě zneužívajícího ujednání smlouvy uzavřené s prodávajícím nebo poskytovatelem promlčí po uplynutí desetileté lhůty, která začíná běžet ode dne jednotlivých plnění ze strany spotřebitele, a to i v případě, že spotřebitel o zneužívající povaze uvedeného ujednání nevěděl?“

Řízení před Soudním dvorem

56 Rozhodnutím předsedy Soudního dvora ze dne 14. dubna 2021 byly věci C-80/21 až C-82/21 spojeny pro účely písemné i ústní části řízení, jakož i pro účely rozsudku.

K předběžným otázkám

K první otázce ve věci C-80/21

57 Podstatou této otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní judikatuře, podle které může vnitrostátní soud prohlásit za zneužívající nikoliv celé ujednání smlouvy uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, ale pouze ty prvky uvedeného ujednání, v jejichž důsledku je ujednání zneužívající, takže po zrušení takových prvků je toto ujednání nadále zčásti účinné.

58 Za účelem zodpovězení této otázky je třeba nejprve připomenout, že v souladu s čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 mají vnitrostátní soudy povinnost nepoužít zneužívající ujednání, aby nebyla vůči spotřebiteli závazná, vyjma případu, kdy s tím spotřebitel nesouhlasí (rozsudek ze dne 26. března 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, EU:C:2019:250, bod 52 a citovaná judikatura).

59 Podle judikatury Soudního dvora dále platí, že konstatuje-li vnitrostátní soud neplatnost zneužívajícího ujednání ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, musí být čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátnímu právnímu předpisu, jenž vnitrostátnímu soudu umožňuje, aby doplnil uvedenou

smlouvu tak, že změní obsah tohoto ujednání (rozsudek ze dne 26. března 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, EU:C:2019:250, bod 53 a citovaná judikatura).

60 Pokud by konečně vnitrostátní soud měl pravomoc změnit obsah zneužívajících ujednání v takové smlouvě, mohlo by být ohroženo splnění dlouhodobého cíle stanoveného v článku 7 směrnice 93/13. Tato možnost by totiž mohla přispět k eliminaci odrazujícího účinku pro prodávající a poskytovatele tím, že se taková zneužívající ujednání vůči spotřebiteli jednoduše neuplatní, a mohlo by je to svádět k používání uvedených ujednání, jelikož by věděli, že i kdyby mělo být rozhodnuto o jejich neplatnosti, mohl by vnitrostátní soud smlouvu v nezbytném rozsahu doplnit, takže by jejich zájmy byly tímto způsobem přesto zajištěny (rozsudek ze dne 26. března 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, EU:C:2019:250, bod 54 a citovaná judikatura).

61 V projednávaném případě z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že část ujednání o převodu, která je podle polské judikatury zneužívající, se týká souhlasu banky s čerpáním a splácením úvěru ve švýcarských francích.

62 Soudní dvůr v tomto ohledu rozhodl, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 nebrání tomu, aby vnitrostátní soud zrušil jen zneužívající prvek ujednání smlouvy uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, pokud je odrazující cíl sledovaný touto směrnicí zajištěn vnitrostátními právními předpisy, které upravují používání tohoto ujednání, a to za předpokladu, že tento prvek představuje samostatný smluvní závazek, který může být předmětem individualizovaného přezkumu jeho zneužívající povahy. Tato ustanovení naproti tomu brání tomu, aby vnitrostátní soud zrušil pouze zneužívající prvek ujednání smlouvy uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, pokud by takové zrušení vedlo ke změně obsahu uvedeného ujednání s dopadem na jeho podstatu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 29. dubna 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, bod 80 a citovaná judikatura).

63 V projednávané věci je třeba uvést, že nic ve spise, který má Soudní dvůr k dispozici, nenasvědčuje tomu, že by existovaly nějaké vnitrostátní právní předpisy, jež by upravovaly použití ujednání o převodu a přispívaly k zajištění odrazujícího účinku sledovaného směrnicí 93/13, ani tomu, že by zneužívající část ujednání o převodu představovala samostatný smluvní závazek, takže zrušení této části by nevedlo ke změně uvedeného ujednání s dopadem na jeho podstatu. Je ovšem na předkládajícím soudu, aby ověřil, zda jsou splněny podmínky uvedené v judikatuře, jež byla citována v předchozím bodě tohoto rozsudku.

64 Z výše uvedených úvah vyplývá, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní judikatuře, podle které může vnitrostátní soud prohlásit za zneužívající nikoliv celé ujednání smlouvy uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, ale pouze ty prvky uvedeného ujednání, v jejichž důsledku je ujednání zneužívající, takže po zrušení takových prvků je toto ujednání nadále zčásti účinné, jestliže by takové zrušení vedlo ke změně obsahu uvedeného ujednání s dopadem na jeho podstatu, což musí ověřit předkládající soud.

K první otázce ve věci C-81/21

65 Podstatou této otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní judikatuře, podle které může vnitrostátní soud poté, co konstatoval neplatnost zneužívajícího ujednání obsaženého ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, jež nezpůsobuje neplatnost této smlouvy jako celku, nahradit toto ujednání dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva.

66 Je třeba připomenout, že čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13, a zejména jeho druhá část směřuje nikoliv ke zrušení všech smluv obsahujících zneužívající ujednání, ale k nahrazení formální rovnováhy, kterou smlouva nastoluje mezi právy a povinnostmi smluvních stran, rovnováhou skutečnou, která může nastolit rovnost mezi těmito stranami, přičemž je třeba upřesnit, že dotčená smlouva musí kromě změny vyplývající ze zrušení zneužívajících ujednání v zásadě nadále existovat bez jakékoli jiné změny. Pokud je tato poslední podmínka splněna, dotčená smlouva může být na základě čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 zachována, je-li v souladu s vnitrostátním právem taková další existence smlouvy bez zneužívajících ujednání právně možná, což je třeba ověřit na základě objektivního přístupu (rozsudek ze dne 3. října 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, bod 39).

67 Mimořádná možnost nahradit zrušené zneužívající ujednání dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva je omezena na případy, v nichž by byl po zrušení tohoto zneužívajícího ujednání vnitrostátní soud povinen prohlásit dotčenou smlouvu za neplatnou v celém rozsahu, čímž by spotřebitele vystavil zvláště nepříznivým důsledkům, které by ho penalizovaly (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 3. října 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, bod 48 a citovaná judikatura).

68 Pokud tedy smlouva může po zrušení zneužívajících ujednání i nadále platit, nemůže vnitrostátní soud nahradit tato ujednání dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva.

69 Z toho vyplývá, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní judikatuře, podle které může vnitrostátní soud poté, co konstatoval neplatnost zneužívajícího ujednání obsaženého ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, jež nezpůsobuje neplatnost této smlouvy jako celku, nahradit toto ujednání dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva.

Ke druhé otázce ve věci C-80/21 a druhé otázce ve věci C-81/21

70 Podstatou těchto otázek předkládajícího soudu, které je třeba posoudit společně, je, zda musí být čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní judikatuře, podle které může vnitrostátní soud poté, co konstatoval neplatnost zneužívajícího ujednání obsaženého ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, jež způsobuje neplatnost této smlouvy jako celku, nahradit zrušené ujednání buď výkladem vůle smluvních stran, a to ve snaze zabránit zrušení uvedené smlouvy, nebo dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva, třebaže byl spotřebitel informován o důsledcích neplatnosti smlouvy a akceptoval je.

71 Zaprvé je třeba připomenout, že jak vyplývá z bodu 67 tohoto rozsudku, mimořádná možnost nahradit zrušené zneužívající ujednání dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva je omezena na případy, v nichž by byl po zrušení tohoto zneužívajícího ujednání soud povinen prohlásit smlouvu za neplatnou v celém rozsahu, čímž by spotřebitele vystavil zvláště nepříznivým důsledkům, které by ho penalizovaly.

72 Zadruhé je třeba zdůraznit, že uvedená možnost nahradit zneužívající ujednání – která je výjimkou z obecného pravidla, že dotčená smlouva zůstává pro strany závaznou pouze tehdy, může-li nadále existovat bez svých zneužívajících ujednání – je omezena na ustanovení vnitrostátního práva, jež mají dispozitivní povahu nebo jsou použitelná v případě dohody stran, a je založena zejména na tom, že se u takových ustanovení má za to, že neobsahují zneužívající ujednání (rozsudek ze dne 3. října 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, bod 59 a citovaná judikatura).

73 Pokud jde zatřetí o význam, jenž je třeba přisuzovat vůli dovolávat se směrnice 93/13, kterou spotřebitel projevil, je třeba připomenout, že Soudní dvůr – v souvislosti s povinností vnitrostátního soudu vyloučit podle čl. 6 odst. 1 této směrnice, dle potřeby i bez návrhu, použití zneužívajících ujednání – uvedl, že vnitrostátní soud nemá povinnost vyloučit použití dotčeného ujednání, pokud spotřebitel poté, co byl uvedeným soudem upozorněn, nemá v úmyslu namítnout zneužívající a nezávaznou povahu dotčeného ujednání, čímž s tímto ujednáním vyslovuje svobodný a vědomý souhlas (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 3. října 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, bod 53 a citovaná judikatura).

74 A konečně začtvrté Soudní dvůr rovněž rozhodl, že čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že důsledky pro postavení spotřebitele způsobené neplatností celé smlouvy, jak jsou vymezeny v rozsudku ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), musí být posuzovány s ohledem na okolnosti existující nebo předvídatelné v okamžiku vzniku sporu, a dále že je pro účely tohoto posouzení určující vůle, kterou spotřebitel v tomto ohledu projevil (rozsudek ze dne 3. října 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, bod 56 a citovaná judikatura). Takto vyjádřená vůle ovšem nemůže převážit nad posouzením, které spadá do svrchované pravomoci soudu, jemuž byl spor předložen, pokud se jedná o otázku, zda učinění opatření, která jsou stanovena případně příslušnými vnitrostátními právními předpisy, umožňuje obnovení právní a faktické situace spotřebitele, ve které by se nacházel, kdyby toto zneužívající ujednání nebylo sjednáno (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. září 2021, OTP Jelzálogbank a další, C-932/19, EU:C:2021:673, bod 50).

75 V projednávaném případě ze spisu předloženého Soudnímu dvoru vyplývá, že E. K. a S. K. ve věci C-80/21 i B. S. a W. S. ve věci C-81/21 byli informováni o důsledcích zrušení celých smluv o úvěru a že s takovým zrušením souhlasili.

76 Dále je třeba uvést, že s výhradou ověření předkládajícím soudem ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, nevyplývá, že by existovala nějaká dispozitivní ustanovení polského práva, která by mohla nahradit zrušená zneužívající ujednání. Předkládající soud se totiž Soudního dvora *a priori* táže na možnost nahradit zrušená zneužívající ujednání ustanoveními vnitrostátního práva obecné povahy, která se neuplatňují konkrétně na smlouvy uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem.

77 Soudní dvůr přitom konstatoval, že čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby byly mezery ve smlouvě, jež vznikly zrušením jejích zneužívajících ujednání, překonány pouze na základě vnitrostátních ustanovení obecné povahy, která nejsou ustanoveními dispozitivními ani ustanoveními použitelnými v případě dohody smluvních stran (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 3. října 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, bod 62).

78 Jak v každém případě vyplývá z bodu 75 tohoto rozsudku, v projednávané věci byli spotřebitelé dotčení ve věcech v původních řízeních informováni o důsledcích úplného zrušení smluv o úvěru, které uzavřeli, a akceptovali je. Za těchto okolností se s ohledem na rozhodující povahu

vůle spotřebitelů, jak byla připomenuta v bodě 74 tohoto rozsudku, nezdá, že by byla naplněna podmínka, podle níž musí zrušení smlouvy jako celku vystavit dotčené spotřebitele zvláště nepříznivým důsledkům a která se vyžaduje proto, aby vnitrostátní soud mohl nahradit zrušené zneužívající ujednání dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva. Je ovšem na předkládajícím soudu, aby právě uvedené ověřil.

79 Pokud jde o možnost nahradit zrušené zneužívající ujednání soudním výkladem, tuto možnost je nutno vyloučit.

80 V tomto ohledu stačí připomenout, že vnitrostátní soudy mají pouze povinnost zneužívající smluvní ujednání nepoužít, aby vůči spotřebiteli nevyvolávalo závazné účinky, avšak nemají pravomoc měnit jeho obsah. Kromě změny vyplývající ze zrušení zneužívajících ujednání totiž musí tato smlouva v zásadě nadále existovat bez jakékoli jiné změny, je-li v souladu s vnitrostátním právem taková další existence smlouvy právně možná (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. června 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, bod 65 a citovaná judikatura).

81 Pokud jde o možnost ponechat v platnosti smlouvu, která po zrušení zneužívajícího ujednání nadále existovat nemůže, bez ohledu na to, že dotyčný spotřebitel akceptoval její neplatnost, Soudní dvůr rozhodl, že směrnice 93/13 brání vnitrostátním právním předpisům, které znemožňují soudu, jemuž byla věc předložena, aby vyhověl návrhu znějícímu na zrušení smlouvy založenému na zneužívající povaze určitého ujednání, pokud bylo konstatováno, že toto ujednání je zneužívající a smlouva bez uvedeného ujednání nemůže nadále existovat (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. března 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, bod 56).

82 Soudní dvůr dále konstatoval, že tato směrnice nebrání tomu, aby členský stát v souladu s unijním právem přijal vnitrostátní právní úpravu, která umožňuje prohlásit smlouvu uzavřenou mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, jež obsahuje jedno nebo několik zneužívajících ujednání, za neplatnou jako celek, pokud se taková neplatnost jeví jako lepší ochrana pro spotřebitele (rozsudek ze dne 15. března 2012, Pereničová a Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, bod 35).

83 Z této judikatury vyplývá, že vnitrostátní soud nemůže měnit obsah zrušeného zneužívajícího ujednání ve snaze ponechat v platnosti smlouvu, která po zrušení uvedeného ujednání nemůže nadále existovat, jestliže byl dotčený spotřebitel informován o důsledcích zrušení smlouvy a důsledky této neplatnosti akceptoval.

84 Ze všech výše uvedených úvah vyplývá, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní judikatuře, podle které může vnitrostátní soud poté, co konstatoval neplatnost zneužívajícího ujednání obsaženého ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, jež způsobuje neplatnost této smlouvy jako celku, nahradit zrušené ujednání buď výkladem vůle smluvních stran, a to ve snaze zabránit zrušení uvedené smlouvy, nebo dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva, třebaže byl spotřebitel informován o důsledcích neplatnosti smlouvy a akceptoval je.

K jediné otázce ve věci C-82/21

85 Podstatou této otázky předkládajícího soudu je, zda musí být směrnice 93/13 ve světle zásady efektivity vykládána v tom smyslu, že brání vnitrostátní judikatuře, podle které platí, že desetiletá promlčecí lhůta, v níž může spotřebitel podat žalobu znějící na vrácení finančních částek, které

bezdůvodně zaplatil prodávajícímu nebo poskytovateli na základě zneužívajícího ujednání obsaženého ve smlouvě o úvěru, počíná běžet ode dne jednotlivých plnění ze strany tohoto spotřebitele, ačkoliv spotřebitel k tomuto dni nebyl sám schopen posoudit zneužívající povahu smluvního ujednání nebo o zneužívající povaze uvedeného ujednání nevěděl, a to bez ohledu na skutečnost, že ve smlouvě byla stanovena doba splácení, v daném případě třicet let, která je mnohem delší než zákonná desetiletá promlčecí lhůta.

86 V tomto ohledu je třeba uvést, že podle ustálené judikatury platí, že neexistuje-li zvláštní unijní právní úprava v dané oblasti, řídí se způsoby ochrany spotřebitele stanovené ve směrnici 93/13 na základě zásady procesní autonomie členských států jejich vnitrostátním právním řádem. Tyto způsoby ochrany však nesmí být méně příznivé než ty, jimiž se řídí obdobné situace vnitrostátní povahy (zásada rovnocennosti), ani nesmí být upraveny tak, aby v praxi znemožňovaly nebo nadměrně ztěžovaly výkon práv přiznaných unijním právním řádem (zásada efektivity) (rozsudek ze dne 10. června 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 až C-782/19, EU:C:2021:470, bod 27 a citovaná judikatura).

87 Pokud jde o zásadu efektivity, je třeba uvést, že každý případ, v němž vyvstává otázka, zda vnitrostátní procesní ustanovení znemožňuje nebo nadměrně ztěžuje použití unijního práva, je třeba analyzovat s přihlédnutím k úloze tohoto ustanovení v rámci řízení jako celku, jeho průběhu a jeho zvláštnostem u různých vnitrostátních orgánů. Z tohoto hlediska je třeba případně zohlednit základní zásady vnitrostátního právního systému, jako například ochranu práva na procesní obranu, zásadu právní jistoty a řádný průběh řízení (rozsudek ze dne 10. června 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 až C-782/19, EU:C:2021:470, bod 28 a citovaná judikatura).

88 Kromě toho Soudní dvůr uvedl, že povinnost členských států zajistit účinnost práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva, s sebou nese zejména pro práva vyplývající ze směrnice 93/13 požadavek účinné soudní ochrany zakotvený rovněž v článku 47 Listiny základních práv Evropské unie, který platí mimo jiné při stanovení procesních podmínek týkajících se žalob založených na takových právech (rozsudek ze dne 10. června 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 až C-782/19, EU:C:2021:470, bod 29 a citovaná judikatura).

89 Pokud jde o analýzu charakteristik promlčecí lhůty dotčené ve věci v původním řízení, Soudní dvůr upřesnil, že tato analýza se musí týkat délky takové lhůty a podmínek jejího použití, včetně podmínek pro zahájení běhu této lhůty (rozsudek ze dne 10. června 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 až C-782/19, EU:C:2021:470, bod 30 a citovaná judikatura).

90 I když Soudní dvůr rozhodl, že návrh podaný spotřebitelem za účelem určení zneužívající povahy ujednání obsaženého ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem nemůže podléhat žádné promlčecí lhůtě (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. června 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 až C-782/19, EU:C:2021:470, bod 38 a citovaná judikatura), uvedl, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 nebrání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví promlčecí lhůtu pro právo takového spotřebitele podat žalobu k uplatnění restitučních účinků tohoto určení, s výhradou, že jsou dodrženy zásady rovnocennosti a efektivity (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. června 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 až C-782/19, EU:C:2021:470, bod 39 a citovaná judikatura).

91 Je tudíž třeba konstatovat, že námitka promlčení proti restitučním žalobám, které spotřebitelé podali za účelem uplatnění práv, jež jim vyplývají ze směrnice 93/13, není sama o sobě v rozporu se zásadou efektivity, pokud její použití v praxi neznemožňuje nebo nadměrně neztěžuje výkon práv přiznaných touto směrnicí (rozsudek ze dne 10. června 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 až C-782/19, EU:C:2021:470, bod 40 a citovaná judikatura).

92 Pokud jde o délku promlčecí lhůty, která se vztahuje na návrh podaný spotřebitelem za účelem vrácení částek bezdůvodně zaplacených na základě zneužívajících ujednání ve smyslu směrnice 93/13, je třeba uvést, že Soudní dvůr již měl příležitost vyjádřit se ke slučitelnosti promlčecích lhůt kratších než promlčecí lhůta dotčená ve věci v původním řízení, a sice lhůt v délce tří a pěti let, které byly namítány vůči žalobám směřujícím k uplatnění restitučních účinků konstatování zneužívající povahy smluvního ujednání, se zásadou efektivity. Pokud jsou tyto lhůty stanoveny a známy dopředu, jsou v zásadě dostatečné k tomu, aby dotčenému spotřebiteli umožnily připravit a podat účinný opravný prostředek. Promlčecí lhůty v délce tří až pěti let tedy samy o sobě nejsou se zásadou efektivity neslučitelné (rozsudek ze dne 10. června 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 až C-782/19, EU:C:2021:470, bod 41 a citovaná judikatura).

93 Je tudíž třeba mít za to, že pokud je taková desetiletá promlčecí lhůta, jako je lhůta dotčená ve věci v původním řízení, která je namítána vůči návrhu spotřebitele na vrácení částek bezdůvodně zaplacených na základě zneužívajících ujednání ve smyslu směrnice 93/13, stanovena a známa dopředu, nejeví se, že by v praxi znemožňovala nebo nadměrně ztěžovala výkon práv přiznaných směrnicí 93/13. Lhůta takové délky je totiž v zásadě z věcného hlediska dostatečná k tomu, aby spotřebiteli umožnila připravit a podat účinný opravný prostředek k uplatnění práv, která pro něj vyplývají z této směrnice, a to zejména formou restitučních nároků založených na zneužívající povaze určitého smluvního ujednání.

94 Je ovšem třeba zohlednit nerovné postavení, v němž se spotřebitel vůči prodávajícímu nebo poskytovateli nachází jak z hlediska vyjednávací síly, tak úrovně informovanosti, což ho vede k tomu, že přistupuje na podmínky předem vyhotovené prodávajícím nebo poskytovatelem, aniž může ovlivnit jejich obsah. Stejně tak je třeba připomenout, že spotřebitelé mohou nevědět o zneužívající povaze ujednání obsaženého ve smlouvě o hypotečním úvěru nebo si neuvědomují rozsah svých práv plynoucích ze směrnice 93/13 (rozsudek ze dne 10. června 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 až C-782/19, EU:C:2021:470, bod 45 a citovaná judikatura).

95 Soudní dvůr v těchto souvislostech rozhodl, že takové úvěrové smlouvy, jako je smlouva dotčená ve věci v původním řízení, jsou obecně plněny po dlouhou dobu, a pokud je tedy událostí, která vede k počátku běhu desetileté promlčecí lhůty, jakákoli platba uskutečněná dlužníkem, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu, nelze vyloučit, že přinejmenším u části uskutečněných plateb dojde k promlčení ještě před tím, než skončí platnost dotčené smlouvy, takže takový režim promlčení může spotřebitele systematicky zbavovat možnosti domáhat se vrácení plateb uskutečněných na základě ujednání, která jsou v rozporu s uvedenou směrnicí (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. dubna 2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, bod 63).

96 Pokud jde o počátek běhu promlčecí lhůty dotčené ve věci v původním řízení, existuje nezanedbatelné riziko, že s ohledem na to, jak tuto lhůtu vymezuje vnitrostátní judikatura, spotřebitel nebude schopen účinně uplatnit práva, která mu přiznává směrnice 93/13.

97 Z informací poskytnutých předkládajícím soudem totiž vyplývá, že tato desetiletá promlčecí lhůta počíná běžet ode dne jednotlivých plnění ze strany dotyčného spotřebitele, ačkoliv spotřebitel k tomuto dni nebyl sám schopen posoudit zneužívající povahu smluvního ujednání nebo

o zneužívající povaze uvedeného ujednání nevěděl, a to bez ohledu na skutečnost, že ve smlouvě byla stanovena doba splácení, v daném případě třicet let, která je mnohem delší než zákonná desetiletá promlčecí lhůta.

98 Je třeba uvést, že promlčecí lhůta může být slučitelná se zásadou efektivity pouze tehdy, pokud měl spotřebitel možnost seznámit se se svými právy před tím, než tato lhůta začne běžet nebo uplyne (rozsudek ze dne 10. června 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 až C-782/19, EU:C:2021:470, bod 46 a citovaná judikatura).

99 Taková desetiletá promlčecí lhůta, jako je lhůta dotčená ve věci v původním řízení, jejíž uplynutí je namítnuto vůči návrhu spotřebitele na vrácení částek bezdůvodně zaplacených na základě ujednání smlouvy o úvěru uzavřené s prodávajícím nebo poskytovatelem, které je ve smyslu směrnice 93/13 zneužívající, a která počíná běžet ode dne jednotlivých plnění ze strany tohoto spotřebitele, ačkoliv spotřebitel k tomuto dni nebyl sám schopen posoudit zneužívající povahu smluvního ujednání nebo o zneužívající povaze uvedeného ujednání nevěděl, a to bez ohledu na skutečnost, že ve smlouvě byla stanovena doba splácení, v daném případě třicet let, která je mnohem delší než zákonná desetiletá promlčecí lhůta, nemůže uvedenému spotřebiteli zajistit účinnou ochranu. Taková lhůta tudíž nadměrně ztěžuje výkon práv, která tomuto spotřebiteli vyplývají ze směrnice 93/13, a odporuje proto zásadě efektivity.

100 Z toho vyplývá, že směrnice 93/13 musí být ve světle zásady efektivity vykládána v tom smyslu, že brání vnitrostátní judikatuře, podle které platí, že desetiletá promlčecí lhůta, v níž může spotřebitel podat žalobu znějící na vrácení finančních částek, které bezdůvodně zaplatil prodávajícímu nebo poskytovateli na základě zneužívajícího ujednání obsaženého ve smlouvě o úvěru, počíná běžet ode dne jednotlivých plnění ze strany spotřebitele, ačkoliv spotřebitel k tomuto dni nebyl sám schopen posoudit zneužívající povahu smluvního ujednání nebo o zneužívající povaze uvedeného ujednání nevěděl, a to bez ohledu na skutečnost, že ve smlouvě byla stanovena doba splácení, v daném případě třicet let, která je mnohem delší než zákonná desetiletá promlčecí lhůta.

K nákladům řízení

101 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (devátý senát) rozhodl takto:

1) Článek 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách

musí být vykládány v tom smyslu, že

brání vnitrostátní judikatuře, podle které může vnitrostátní soud prohlásit za zneužívající nikoliv celé ujednání smlouvy uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, ale pouze ty prvky uvedeného ujednání, v jejichž důsledku je ujednání zneužívající, takže po zrušení takových prvků je toto ujednání

nadále zčásti účinné, jestliže by takové zrušení vedlo ke změně obsahu uvedeného ujednání s dopadem na jeho podstatu, což musí ověřit předkládající soud.

2) Článek 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13

musí být vykládány v tom smyslu, že

brání vnitrostátní judikatuře, podle které může vnitrostátní soud poté, co konstatoval neplatnost zneužívajícího ujednání obsaženého ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, jež nezpůsobuje neplatnost této smlouvy jako celku, nahradit toto ujednání dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva.

3) Článek 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13

musí být vykládány v tom smyslu, že

brání vnitrostátní judikatuře, podle které může vnitrostátní soud poté, co konstatoval neplatnost zneužívajícího ujednání obsaženého ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, jež způsobuje neplatnost této smlouvy jako celku, nahradit zrušené ujednání buď výkladem vůle smluvních stran, a to ve snaze zabránit zrušení uvedené smlouvy, nebo dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva, třebaže byl spotřebitel informován o důsledcích neplatnosti smlouvy a akceptoval je.

4) Směrnice 93/13 ve světle zásady efektivity

musí být vykládána v tom smyslu, že

brání vnitrostátní judikatuře, podle které platí, že desetiletá promlčecí lhůta, v níž může spotřebitel podat žalobu znějící na vrácení finančních částek, které bezdůvodně zaplatil prodávajícímu nebo poskytovateli na základě zneužívajícího ujednání obsaženého ve smlouvě o úvěru, počíná běžet ode dne jednotlivých plnění ze strany spotřebitele, ačkoliv spotřebitel k tomuto dni nebyl sám schopen posoudit zneužívající povahu smluvního ujednání nebo o zneužívající povaze uvedeného ujednání nevěděl, a to bez ohledu na skutečnost, že ve smlouvě byla stanovena doba splácení, v daném případě třicet let, která je mnohem delší než zákonná desetiletá promlčecí lhůta.

Podpisy.